

Секція Право	
УДК 349.6:006.063(477)	
Дата першого надходження статті до видання	2026-03-25
Дата прийняття статті до друку після рецензування	2026-04-30
Дата публікації/оприлюднення	2026-04-30

Окремі аспекти правового механізму екологічної стандартизації в Україні

Чуб Антон Володимирович

доктор юридичних наук, доктор економічних наук,
завідувач кафедри теорії та історії держави і права,

Вищий навчальний заклад «Національна академія управління», м. Київ, Україна

e-mail: a.chub@nam.kyiv.ua

<https://orcid.org/0000-0002-6900-4865>

Паризький Ігор Володимирович

доктор економічних наук,
проректор зі стратегічного розвитку,

Вищий навчальний заклад «Національна академія управління», м. Київ, Україна

e-mail: i.paryzhskiy@nam.kyiv.ua

<https://orcid.org/0000-0001-6835-5930>

Шнипко Олена Сергіївна

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри публічного та приватного права,

Вищий навчальний заклад «Національна академія управління», м. Київ, Україна

e-mail: o.shnypko@nam.kyiv.ua

<https://orcid.org/0000-0002-5748-0872>

Анотація. Стаття присвячена дослідженню проблемних аспектів особливостей правового механізму екологічної стандартизації в Україні та його елементів. Визначено, що поняття, особливості та зміст правового механізму екологічної стандартизації обумовлюється такими поняттями та їх особливостями як «правовий механізм» та «екологічна стандартизація». З урахуванням наведених понять під правовим механізмом екологічної стандартизації запропоновано розуміти систему правових засобів, за допомогою яких забезпечується правовий вплив на суспільні відносини, що виникають в процесі стандартизації як діяльності, що полягає в установленні положень для загального та неодноразового використання щодо наявних чи потенційних завдань і спрямована на досягнення оптимального ступеня впорядкованості у сфері охорони навколишнього середовища, забезпечення екологічної безпеки, раціонального використання природних ресурсів тощо. Досліджено окремі елементи правового механізму екологічної стандартизації, які найбільш повно визначають особливості правового механізму екологічної стандартизації – нормативно-правові акти та норми права у сфері екологічної стандартизації, суб'єкти правового механізму екологічної стандартизації та правовідносини у сфері екологічної стандартизації. Встановлено, що недоліком Закону України «Про стандартизацію» як основного нормативного акту у сфері екологічної стандартизації є те, що він не визначає специфіку екологічної стандартизації, як одного з чи не найбільш важливих різновидів стандартизації, що вимагає окремого правового

регулювання бодай на рівні однієї статті такого нормативного акту. При дослідженні суб'єктів правового механізму екологічної стандартизації звернуто увагу на те, що ними є також і Верховна Рада України як єдиний законодавчий орган в Україні, Президент України і Кабінет Міністрів України, які наділені значними повноваженнями у сфері стандартизації загалом та екологічної стандартизації зокрема. При дослідженні правовідносин у сфері екологічної стандартизації висловлено думку, що твердження про процесуальний характер правовідносин у сфері екологічної стандартизації є дискусійним. Вони є не процесуальними, а процедурними.

Ключові слова: стандартизація, екологічна стандартизація, нормативно-правовий акт, екологічна безпека, охорона навколишнього природнього середовища, технічний регламент, екологічне право, регуляторна політика.

Some aspects of the legal framework for environmental standardisation in Ukraine

Chub Anton

Doctor of Juridical Sciences, Doctor of Economic Sciences,
Head of the Department of Theory and History of State and Law,
National Academy of Management, Kyiv, Ukraine
e-mail: a.chub@nam.kyiv.ua
<https://orcid.org/0000-0002-6900-4865>

Paryzkyi Igor

Doctor of Economic Sciences,
Vice-Rector for Strategic Development,
National Academy of Management, Kyiv, Ukraine
e-mail: i.paryzhskyi@nam.kyiv.ua
<https://orcid.org/0000-0001-6835-5930>

Shnypko Olena

Candidate of Juridical Sciences,
Associate professor of the Department of Public and Private Law,
National Academy of Management, Kyiv, Ukraine
e-mail: o.shnypko@nam.kyiv.ua
<https://orcid.org/0000-0002-5748-0872>

Abstract. This article examines the problematic aspects of the legal mechanism for environmental standardisation in Ukraine and its constituent elements. It is established that the concept, characteristics and substance of the legal mechanism for environmental standardisation are determined by such concepts and their characteristics as 'legal mechanism' and 'environmental standardisation'. Taking these concepts into account, it is proposed that the legal mechanism for environmental standardisation be understood as a system of legal instruments, by means of which a legal influence is exerted on social relations arising in the process of standardisation – an activity consisting in the establishment of provisions for general and repeated use concerning existing or potential challenges, and aimed at achieving an optimal degree of order in the field of environmental protection, ensuring environmental safety, the rational use of natural resources, and so on. The study examines specific elements of the legal mechanism for environmental standardisation that most fully define its characteristics – regulatory acts and legal norms in the field of environmental standardisation, the participants in the legal mechanism for environmental

standardisation, and legal relationships in the field of environmental standardisation. It has been established that a shortcoming of the Law of Ukraine 'On Standardisation', as the primary regulatory act in the field of environmental standardisation, is that it does not define the specific nature of environmental standardisation as one of the most important types of standardisations, which requires separate legal regulation at least at the level of a single article of such a regulatory act. In examining the participants in the legal mechanism of environmental standardisation, attention is drawn to the fact that these also include the Verkhovna Rada of Ukraine as the sole legislative body in Ukraine, the President of Ukraine and the Cabinet of Ministers of Ukraine, all of whom are vested with significant powers in the field of standardisation in general and environmental standardisation in particular. In the study of legal relationships in the field of environmental standardisation, the view was expressed that the assertion regarding the procedural nature of legal relationships in this field is debatable. They are not procedural but rather procedural in nature.

Keywords: standardisation, environmental standardisation, regulatory act, environmental safety, environmental protection, technical regulation, environmental law, regulatory policy.

Вступ

Актуальність проблеми. Актуальність проблематики правового механізму екологічної стандартизації полягає у необхідності забезпечення ефективного впливу норм, які врегульовують відносини у сфері екологічної стандартизації, на суспільні відносини, які виникають. З огляду на те, що саме в межах правового механізму екологічної стандартизації в Україні здійснюється перетворення норм права в реальні правовідносини, зазначене питання є надзвичайно актуальним не лише для науки, а й для практики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблему правового механізму загалом, окремі особливості правового механізму екологічної стандартизації в Україні досліджували, зокрема, такі науковці як: В.Б. Авер'янов, С.М. Алфьоров, В.І. Андрейцев, О.І. Безпалова, Л.О. Бондар, Ю.Й. Гарасим, А.П. Гетьман, І.П. Голосніченко, Ю.В. Кривицький, О.О. Кравчук, Н.Р. Малишева, О.Ф. Скакун, С.Г. Стеценко, Ю.С. Шемшученко та інші. Однак, безпосередньо проблематика змісту та особливостей правового механізму екологічної стандартизації в Україні у правовій науці фактично досліджена ще не була.

Мета статті полягає у окресленні особливостей правового механізму екологічної стандартизації в Україні та його елементів.

Виклад основного матеріалу. Проблематика наукових положень щодо правового механізму (синонімом якого є також термін «механізм правового регулювання») екологічної стандартизації має досить глибоку наукову основу, що, в свою чергу, прямо відображається на його понятті та структурі. Очевидно, що поняття, особливості та зміст правового механізму екологічної стандартизації обумовлюються такими поняттями та їх особливостями, як «правовий механізм» та «екологічна стандартизація».

Зауважимо, що філологічно поняття «механізм» означає внутрішню будову, систему чого-небудь; сукупність станів і процесів, з яких складається певне явище [1, с. 695]. Натомість, у юридичній науці під терміном «механізм» розуміють сукупність методів, форм, прийомів, способів, завдяки правильному використанню яких можливо буде досягти оптимальної організації всіх елементів системи, їх ефективного функціонування, що в результаті повинно привести до отримання бажаного результату [2, с. 37-38]. Таким чином, якщо виходити із загальнонаукового уявлення про поняття механізму, то його варто розглядати як системний об'єкт, елементи якого взаємодіють між собою, перебуваючи у певному взаємозв'язку. Зазначене розуміння

поняття механізму повинне бути й основою побудови інших понять, що на ньому ґрунтуються, а саме поняття правового механізму (механізму правового регулювання).

Зокрема, у науці правовий механізм розглядається як сукупність правових засобів, з допомогою яких поведінку суб'єктів суспільних відносин приводять у відповідність із приписами, що містяться в нормах права [3, с. 261]. Зауважується, що механізм правового регулювання – це сполучна ланка між діяльністю суб'єкта правового регулювання та результатами такої діяльності. Саме через цей механізм матеріалізується ідеальна модель суспільних відносин, яка закладена в нормі, що його регулює [4, с. 143; 5, с. 140]. Підкреслюється також, що в теорії права механізм правового регулювання на найбільш загальному рівні зводиться до співвідношення дозволів та заборон, що застосовуються на нормативному рівні, та їхнього впливу на впорядкування суспільних відносин [5, с. 141]. Отже, вважаємо за необхідне погодитися з думкою, що механізм правового регулювання характеризує діяльнісний бік процесу перетворення нормативності права на впорядкованість суспільних відносин [6, с. 384].

Щодо поняття екологічної стандартизації, то вона у науці розглядається як комплекс юридичних, економічних, технічних заходів, спрямованих на дотримання певних стандартів якості довкілля (чистоти вод, атмосферного повітря, ґрунтів тощо) [7, с. 118-119]. Екологічна стандартизація є врегульованою в законодавчому порядку діяльністю уповноважених на те органів по встановленню розрахованих на багаторазове використання правил і вимог у сфері охорони навколишнього середовища, забезпечення екологічної безпеки і раціонального використання природних ресурсів [8, с. 228]. Також маємо нормативне визначення поняття стандартизації у Законі України «Про стандартизацію» як діяльності, що полягає в установленні положень для загального та неодноразового використання щодо наявних чи потенційних завдань і спрямована на досягнення оптимального ступеня впорядкованості в певній сфері.

Щодо структури правового механізму, то у науці це питання є надзвичайно дискусійним. Зокрема, у науці виокремлюються широкий та вузький підходи.

Так, згідно з широким підходом, елементами такого механізму є: 1) норма права; 2) нормативно-правовий акт; 3) юридичні факти; 4) правовідносини; 5) тлумачення; 6) реалізація норм права; 7) законність; 8) правосвідомість; 9) правова культура; 10) правомірна поведінка; 11) протиправна поведінка; 12) юридична відповідальність тощо [9, с. 337]. Згідно з вузьким підходом до механізму правового регулювання включаються елементи, які складають основу регулятивної функції права. Серед них виділяють: (1) норми права; (2) нормативно-правові акти; (3) правовідносини; (4) правореалізація; (5) законність [10, с. 94-95]. Однак, варто зауважити, що як у широкому, так і вузькому підході перелік елементів правового механізму також є дискусійним.

На наш погляд, з урахуванням наведеного, під правовим механізмом екологічної стандартизації можна розуміти систему правових засобів, за допомогою яких забезпечується правовий вплив на суспільні відносини, що виникають в процесі стандартизації як діяльності, що полягає в установленні положень для загального та неодноразового використання щодо наявних чи потенційних завдань і спрямована на досягнення оптимального ступеня впорядкованості у сфері охорони навколишнього середовища, забезпечення екологічної безпеки, раціонального використання природних ресурсів тощо. До елементів правового механізму екологічної стандартизації в силу її специфіки варто було б віднести норми права та нормативно-правові акти у сфері екологічної стандартизації, суб'єктів екологічної стандартизації, правовідносини, юридичні факти, екологічні стандарти як акти реалізації норм права, юридичну відповідальність у сфері екологічної стандартизації тощо. Звичайно, одразу ж обумовимо, що наведений перелік все ж є умовним.

Спробуємо дослідити окремі елементи правового механізму екологічної стандартизації, які найбільш повно, на наш погляд, визначають особливості правового механізму екологічної стандартизації - нормативно-правові акти та норми права у сфері екологічної стандартизації, суб'єкти правового механізму екологічної стандартизації та правовідносини у сфері екологічної стандартизації.

Нормативно-правові акти та норми права у сфері екологічної стандартизації є нормативним елементом правового механізму екологічної стандартизації.

Основним нормативним актом, який врегульовує відносини у сфері екологічної стандартизації та містить відповідні норми права, є Закон України від 05.06.2014 № 1315-VII «Про стандартизацію». Він визначає правові та організаційні засади екологічної стандартизації в Україні та спрямований на забезпечення формування та реалізації державної політики у відповідній сфері. Зазначеним Законом визначаються правові та організаційні засади створення екологічних національних стандартів, забезпечується єдність технічної політики у сфері екології. Однак, очевидним недоліком цього Закону, на наш погляд, є те, що він, маючи загальний характер, не визначає специфіку екологічної стандартизації, як одного з чи не найбільш важливих різновидів стандартизації, що вимагає окремого правового регулювання бодай на рівні однієї статті такого нормативного акту.

Ще одним базовим законодавчим актом у сфері екологічної стандартизації є Закон України від 25.06.1991 № 1264-XII «Про охорону навколишнього природного середовища». Ним визначаються правові, економічні та соціальні основи організації охорони навколишнього природного середовища, захисту життя і здоров'я населення від негативного впливу, зумовленого забрудненням навколишнього природного середовища. Не дивлячись на те, що цей Закон у діючій його редакції не містить навіть таких слів як стандартизація чи стандарт, його варто розглядати як неодмінну складову нормативного елементу правового механізму екологічної стандартизації. Це обумовлюється тим, що він фактично визначає функціональну основу екологічної стандартизації, визначає об'єкти, на захист яких спрямовується процес екологічної стандартизації, а саме: навколишнє природне середовище, природні ресурси, природні і природно-антропогенні комплекси, ландшафти, сукупність умов, безпечних для життя і здоров'я людей, екосистеми та життя і здоров'я громадян тощо.

Поряд з цими актами, питання екологічної стандартизації хоча й не прямо, але врегульовують також і законодавством щодо технічного регулювання – Законами України від 15.01.2015 № 124-VIII «Про технічні регламенти та оцінку відповідності», від 17.05.2001 № 2407-III «Про акредитацію органів з оцінки відповідності» тощо, які також можна вважати складовою нормативного елементу правового механізму екологічної стандартизації.

У науці вказується, що суб'єктами, які загалом складають організаційно-правовий механізм екологічної стандартизації в Україні, є: 1) центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері стандартизації; 2) центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері стандартизації; 3) національний орган стандартизації; 4) технічні комітети стандартизації; 5) підприємства, установи та організації, що здійснюють стандартизацію [11, с. 432]. Хоча загалом й можна погодитися з наведеним переліком, однак варто зауважити, що він, принаймні все ж є неповним.

Так, у науці цілком обґрунтовано, на наш погляд, вважають, що суб'єктом правового механізму зазвичай є також Верховна Рада України та Кабінет Міністрів [12, с. 133], [13, с. 87]. Стосовно стандартизації загалом, то К.Б. Починок, проаналізувавши нормативно-правові акти у сфері стандартизації, зробила висновок, що в Україні створена та функціонує система органів влади та публічного управління, яка регулює галузь стандартизації та сертифікації і координує діяльність учасників. Серед органів

влади та публічного управління виділяють органи загальної та спеціальної юрисдикції. Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, Президент України належать до органів загальної юрисдикції та є суб'єктами вищого рівня, які забезпечують адміністративно-правове регулювання галузі стандартизації та сертифікації [14, с. 39].

Таким чином, вважаємо, що Верховна Рада України як єдиний законодавчий орган в Україні також є суб'єктом правового механізму екологічної стандартизації. Верховна Рада України приймає основні нормативні акти у сфері технічного регулювання та стандартизації в Україні, зокрема, й закони у сфері екологічної стандартизації. Варто зауважити, що, наприклад, ст. 13 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» прямо передбачає компетенцію Верховної Ради України у галузі охорони навколишнього природного середовища, визначаючи, що до виключної компетенції Верховної Ради України у галузі регулювання відносин щодо охорони навколишнього природного середовища відповідно до Конституції України належать: а) визначення основних напрямів державної політики у галузі охорони навколишнього природного середовища; б) затвердження загальнодержавних екологічних програм; в) затвердження указів Президента України про оголошення окремих місцевостей зонами надзвичайної екологічної ситуації; г) вирішення інших питань у галузі охорони навколишнього природного середовища відповідно до Конституції України тощо. З відповідних міркувань можна та необхідно розглядати суб'єктом правового механізму екологічної стандартизації в Україні також і Президента України та Кабінет Міністрів України, які наділений значними, зокрема, й управлінськими повноваженнями у сфері стандартизації загалом та екологічної стандартизації зокрема.

Науковою думкою зауважується, що процедура стандартизації дає нам можливість відстежити послідовність виникнення стандарту як нормативно-технічного документа нижчого рівня та вимоги до нього [14, с. 56]. Вказується, що екологічна стандартизація є одним з різновидів юридичного процесу, а саме екологічного процесу. При цьому, під екологічною стандартизацією й загалом розуміється сукупність еколого-правових правовідносин, які регулюються нормами екологічного процесуального права, послідовно виникають між визначеними законодавством суб'єктами (центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері стандартизації та реалізує її, національним органом стандартизації, технічними комітетами стандартизації, підприємствами, установами та організаціями) у зв'язку з їх діяльністю щодо установавання нормативних положень і спрямовані на досягнення оптимального ступеня впорядкованості об'єктів екологічного права [15, с. 473-475].

На наш погляд, твердження про те, що правовідносини у сфері екологічної стандартизації носять процесуальний характер є дещо дискусійним. Слід звернути увагу на те, що поняття юридичного процесу розглядають у науці переважно як таку правову форму діяльності, що завжди пов'язана з розглядом юридичних справ, предметом яких є правопорушення або спір про право [16, с. 30]. Таким чином, процес як діяльність переважно існує у судах. Натомість у позасудових, неюрисдикційних провадженнях головним чином застосовується поняття процедури. Таким чином, мусимо звернути увагу, що виходячи з окреслених нами вище особливостей нормативного елементу правового механізму екологічної стандартизації, а саме того, що екологічна стандартизація не на достатньому рівні врегульована у законодавстві, визначати її як екологічний процес є все ж помилковим. На наш погляд, правовідносини у сфері екологічної стандартизації є не процесуальними, а процедурними.

Висновки

Проведене дослідження дає змогу сформулювати певні висновки, зокрема:

1) під правовим механізмом екологічної стандартизації необхідно розуміти систему правових засобів, за допомогою яких забезпечується правовий вплив на суспільні відносини, що виникають в процесі стандартизації як діяльності, що полягає в установленні положень для загального та неодноразового використання щодо наявних чи потенційних завдань і спрямована на досягнення оптимального ступеня впорядкованості у сфері охорони навколишнього середовища, забезпечення екологічної безпеки, раціонального використання природних ресурсів тощо;

2) недоліком Закону України «Про стандартизацію» як основного нормативного акту у сфері екологічної стандартизації є те, що він не визначає специфіку екологічної стандартизації, як одного з чи не найбільш важливих різновидів стандартизації, що вимагає окремого правового регулювання бодай на рівні однієї статті такого нормативного акту;

3) суб'єктами правового механізму екологічної стандартизації необхідно визначати також Верховну Раду України як єдиний законодавчий орган в Україні, Президента України і Кабінет Міністрів України, які наділені значними повноваженнями у сфері стандартизації загалом та екологічної стандартизації зокрема;

4) правовідносин у сфері екологічної стандартизації за своє суттю є не процесуальними, а процедурними.

Список використаних джерел

1. Словник української мови; редкол.: І. Білодід (гол.) та ін.: в 11 т. Т. 4. Київ: Наук. думка, 1973. 840 с.
2. Безпалова О. Адміністративно-правовий механізм реалізації правоохоронної функції держави: монографія. Харків: ХНУВС, 2014. 544 с.
3. Теорія держави і права: навч. посіб. / за заг. ред. С.Л. Лисенкова, В.В. Копейчикова. Київ: Юрінком Інтер, 2003. 368 с.
4. Погрібний С.О. Механізм та принципи регулювання договірних відносин у цивільному праві України: дис. ... канд. юрид. наук / 12.00.03. Київ, 2009. 412 с.
5. Дрозд О.Ю. Співвідношення норм трудового та адміністративного права при регулюванні проходження державної служби в Україні: монографія. Дніпро: ВД «Гельветика», 2016. 420 с.
6. Ярмачі Х.П. Механізм правового регулювання. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2013. № 2. С. 81-87.
7. Мусяченко М.М., Серебряков В.В., Браїон О.В. Екологія. Тлумачний словник. К. Либідь, 2004. 376 с.
8. Екологічне право України. Академічний курс: підручник / за заг. ред. Ю.С. Шемшученка. К.: Юридична думка, 2005. 848 с.
9. Осадчий В. І. Механізм правового регулювання. *Митна справа*. 2013. № 5(2.2). С. 336-340.
10. Теорія держави і права: навчальний посібник / за заг. ред. В.В. Галуцька. Херсон: ХЮІ ХНУВС, 2010. 250 с.
11. Козакова І.В., Беляков М.С. Організаційно-правовий механізм екологічної стандартизації в Україні. *Правові новели*. 2025. № 26. С. 432-444. DOI: <https://doi.org/10.32782/ln.2025.26.49>
12. Сухан І.С. Адміністративно-правовий механізм забезпечення права громадян на вільний доступ до інформації про стан довкілля: дис. ... канд. юрид. наук / 12.00.07. Ужгород, 2016. 207 с.
13. Волкова І.І. Адміністративно-правовий механізм захисту прав дітей: дис. ... канд. юрид. наук / 12.00.07. Запоріжжя, 2021. 186 с.

14. Починок К.Б. Адміністративно-правове забезпечення стандартизації та сертифікації в Україні: дис.... канд. юрид. наук / 12.00.07. Ірпінь, 2012. 201 с.
15. Беляков М.С. Правова природа екологічної стандартизації в Україні. *Право і суспільство*. 2023. № 5. С. 468–476. DOI: <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2023.5.68>
16. Тимошук В. Теоретичні та практичні виклики становлення загальної адміністративної процедури в Україні. *Право України*. 2021. № 10. С. 28-43. DOI: <https://doi.org/10.33498/louu-2021-10-02>

References

1. Dictionary of the Ukrainian Language; editorial board: I. Bilodid (chair) et al.: in 11 vols. Vol. 4. Kyiv: Naukova Dumka, 1973. 840 pp.
2. Bezpalova O. Administratyvno-pravovyy mekhanizm realizatsiyi pravookhoronnoyi funktsiyi derzhavy [Administrative and legal mechanism for implementing the law enforcement function of the state]: monograph. Kharkiv: KhNUA, 2014. 544 p.
3. Theory of State and Law: Textbook / edited by S.L. Lysenkova, V.V. Kopeychikova. Kyiv: Yurinkom Inter, 2003. 368 p.
4. Pogribny S.O. Mekhanizm ta pryntsyipy rehulyuvannya dohovirnykh vidnosyn u tsyvil'nomu pravi Ukrayiny [Mechanism and principles of regulation of contractual relations in the civil law of Ukraine]: dissertation. ... candidate of legal sciences / 12.00.03. Kyiv, 2009. 412 p.
5. Drozd O.Yu. Spivvidnoshennya norm trudovoho ta administratyvnoho prava pry rehulyuvanni prokhozheniya derzhavnoyi sluzhby v Ukrayini [The relationship between labor and administrative law norms in regulating civil service in Ukraine]: monograph. Dnipro: Publishing House "Helvetica", 2016. 420 p.
6. Yarmaki Kh.P. Mekhanizm pravovoho rehulyuvannya [Mechanism of legal regulation]. *South Ukrainian Legal Journal*. 2013. No. 2. pp. 81-87.
7. Musienko M.M., Serebryakov V.V., Brion O.V. Ecology. Explanatory Dictionary. K. Lybid, 2004. 376 p.
8. Environmental Law of Ukraine. Academic Course: Textbook / edited by Yu.S. Shemshuchenko. Kyiv: Yurydychna Dumka, 2005. 848 p.
9. Osadchy V.I. Mekhanizm pravovoho rehulyuvannya [Mechanism of legal regulation]. *Customs Affairs*. 2013. No. 5(2.2). pp. 336–340.
10. Theory of State and Law: Textbook / edited by V.V. Galunka. Kherson: KhSUI KhNUA, 2010. 250 p.
11. Kozakova I.V., Belyakov M.S. Orhanizatsiyno-pravovyy mekhanizm ekolohichnoyi standartyzatsiyi v Ukrayini [Organizational and legal mechanism of environmental standardization in Ukraine]. *Legal Novels*. 2025. No. 26. pp. 432-444. DOI: <https://doi.org/10.32782/ln.2025.26.49>
12. Sukhan I.S. Administratyvno-pravovyy mekhanizm zabezpechennya prava hromadyan na vil'nyy dostup do informatsiyi pro stan dovkillya [Administrative and legal mechanism for ensuring the right of citizens to free access to information about the state of the environment]: dissertation ... candidate of legal sciences / 12.00.07. Uzhgorod, 2016. 207 p.
13. Volkova I.I. Administratyvno-pravovyy mekhanizm zakhystu prav ditey [Administrative and legal mechanism for protecting children's rights]: dissertation ... candidate of legal sciences / 12.00.07. Zaporizhzhia, 2021. 186 p.
14. Pochynok K.B. Administratyvno-pravove zabezpechennya standartyzatsiyi ta sertyfikatsiyi v Ukrayini [Administrative and legal support for standardization and certification in Ukraine]: dissertation.... candidate of legal sciences / 12.00.07. Irpin, 2012. 201 p.

15. Belyakov M.S. Pravova pryroda ekolohichnoyi standartyzatsiyi v Ukraini [The legal nature of environmental standardization in Ukraine]. *Law and Society*. 2023. No. 5. pp. 468-476. DOI: <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2023.5.68>
16. Tymoshchuk V. Teoretychni ta praktychni vyklyky stanovlennya zahalnoyi administratyvnoyi protsedury v Ukraini [Theoretical and practical challenges of the formation of a general administrative procedure in Ukraine]. *Law of Ukraine*. 2021. No. 10. pp. 28-43. DOI: <https://doi.org/10.33498/louu-2021-10-02>